

Schakend Nederland - mei 1993

Prof. dr. H.J. van den Herik: Gedeeld geheim

Schakers streven naar perfectie: alles weten van een heel klein gebied is het hoogste wat ze willen bereiken. Aangezien dat onbereikbaar is proberen sommigen alles te weten van een deelgebied van dat kleine gebied, bijvoorbeeld van een eindspel. Met behulp van de huidige computerrontwikkelingen is dat mogelijk en wat belangrijker is: het is ook uitgevoerd.

Grootmeester John Nunn heeft de CD-ROM van Ken Thompson genomen (zie SN 92/6) en er op systematische wijze alle kennis over het eindspel Toren en Pion tegen Toren aan onttrokken. Het is een adembenemend boek geworden dat hij de titel meegaf *Secrets of Rook Endings*.

Inhoud

Nunn doet het heel systematisch en glashelder. Het boek heeft vier hoofdstukken: één voor de a-pion, één voor de b-pion, de c-pion en de d-pion. Binnen ieder hoofdstuk hebben we zes paragrafen, namelijk met de pion op rij 7, 6, 5, 4, 3 en 2. Op zijn beurt is iedere paragraaf weer onderverdeeld in subparagrafen. De manier waarop dit gebeurt is afhankelijk van de te bespreken configuratie. Een gebruikelijke indeling is: Koning voor pion, Toren voor pion, Toren achter pion, Toren dekt opzij, andere configuraties. Naast de opzet is de typografie uitstekend en daarenboven geldt dat er geen enkele analysefout in dit boek staat. Op zichzelf maakt dat dit boek al uniek, maar er is meer. Nunn heeft zich ook toegelegd op de *reciprocal* zugzwang-stellingen ("wederzijdse zetsdwang"). Voor het gewone verschijnseel *Zugzwang* geldt dat de speler aan zet zijn stelling moet verzwakken

Gedeeld geheim

■ JAAP VAN DEN HERIK

omdat hij **moet** zetten, hij zou liever passen. In dergelijke situaties heeft de andere partij meestal een aantal tempozetten. Een bijzondere situatie ontstaat als in een stelling blijkt dat wit aan zet zijn stelling moet verslechteren en dat voor zwart aan zet hetzelfde geldt (vb. Kd6, pi c6; Kd8). In het door Nunn onderzochte eindspel bleken er 209 reciprocal zugzwang-stellingen te zijn. Een onverwacht groot aantal.

John Nunn

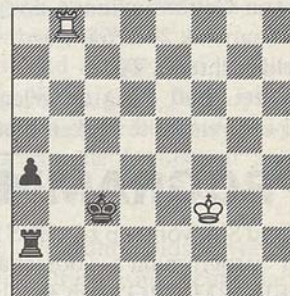
Adviezen

Aan het einde van iedere paragraaf geeft Nunn een aantal praktische adviezen voor de gewone toernooispeler. Verder

noemt hij de reciprocal zugzwang-stellingen in de behandelde categorie, omdat die precies aangeven waar het in zo'n stelling om gaat. Vanzelfsprekend worden de theoretische beschouwingen van Grigoriev, Chéron en anderen onder de loupe genomen. Ze komen er over het algemeen niet slecht af (een enkel foutje, niet altijd de optimale zet, vaak onvolledig). Zodra het echter gaat over analyses van aan de praktijk ontleende stellingen worden de grootste vergissingen door de computer haarzuiver aange-toond.

Twee voorbeelden

Hieronder volgen twee geciteerde voorbeelden van partijstellingen (Nunn, 109 en 111). Merk op dat in het onderstaande een uitroepteken(!) betekent: enige zet.

Euwe-Aljechin (1935)
wit aan zet

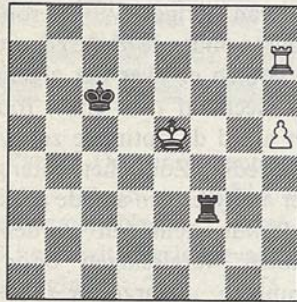
Na 1. Tc8+ Kd3 2. Td8+ Kc2 wint zwart met 3. Tc8+ Kd1 4. Td8+ Td2 5. Ta8 Td3+! 6. Ke4 Th3 7. Td8+ (anders volgt 7. ..., a3) Kc2 8. Tc8+ Tc3 9. Ta8 a3. Daarom probeerde Euwe 1. Ke3. Als Aljechin nu 1. ..., a3 gespeeld had zou hij gewonnen hebben, maar hij speelde 1. ..., Th2. Dit gaf Euwe de kans met 2. Ta8! remise te maken, bijv. 2. ..., Kb3 3. Kd3 Th3+ 4. Kd2 of 2. ..., Th3+ 3. Ke2! Kb3 4. Kd2! a3 5. Tb8+! Helaas vervolgde Euwe met 2.

*

Schakend Nederland - mei 1993

Prof. dr. H.J. van den Herik: Gedeeld geheim

Tc8+ en verloor hij na 2. ..., Kb2! 3. Tb8+ Kc1 4. Tc8+ Kb1 5. Tb8+ Tb2 6. Ta8 Tb3+ 7. Kd4 a3 8. Kc4 Kb2 9. Th8 Tc3+. Wit geeft het op.

Gelfand-King
Haifa 1989
zwart aan zet

Als de toren op f1 of f2 stond zou zwart remise kunnen maken door 1. ..., Te1(e2)+ 2. Kf6 Kd6 (zie Euwe-Aljechin). Er volgde derhalve: 1. ..., Tf1.

Nu kan Gelfand winnen door 2. h6, maar ook 2. Ke6 is goed. Hij speelde echter 2. Tg7?

Deze zet geeft King de gelegenheid om remise te maken met 2.

..., Th1 (Nunn merkt op dat Gelfand deze zet ook niet geeft in de *Informator*) 3. Tg5 Kd7! 4. Kf6 Tf1+! 5. Kg7 Ke7! 6. h6 Tf7+ 7. Kg6 Tf6+ etc. Ook andere varianten beginnend met 3. Th7 en 3. Tg6 leiden tot remise. King speelde evenwel 2. ..., Te1? en nu volgde er 3. Kf6! Tf1+

In de *Informator* geeft Gelfand nog een variant die meer weerstand bood, maar ook daar zit een dubbele fout in. Er volgde nog 4. Ke6 Te1+ 5. Kf7 Tf1+ 6. Kg8 Th1 7. Tg6+ Kd7 8. h6, zwart geeft het op.

Aanwinst

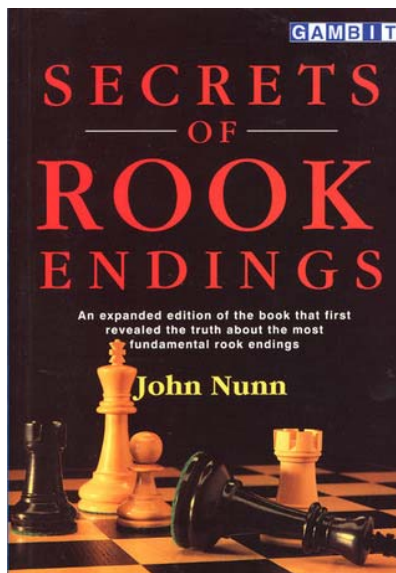
Tot slot noem ik hier nog een reciprocal zugzwang stelling van het hierboven behandelde type die iets te technisch is om hier uit te leggen: Kb6, Ta6, a5; Kh6 Tg5. Wit aan zet remise, zwart aan zet verliest. Het is natuurlijk ook leuk om de inhoud van het boek te vergelijken met Herman Grootens rubriek Toren en pion tegen toren. Grooten volgt daarbij vaak

Van Wijgerden's *Het Eindspel* 3. Ik heb het niet zet voor zet gevolgd, maar zag wel dat Grigoriev, 1934 (SN 93/3, p. 19) door Nunn (p. 16) gegeven werd als Chéron, 1923.

Het beschikbaar zijn van optimaal spel zal schrijvers en analyzers tot correcte uitspraken brengen, d.w.z. ze zullen computers of computergegenereerde boeken moeten gebruiken. Zo ontving ik van Harry Nefkens een computercorrectie van twee KQNKQ studies gepubliceerd door Jan van Reek (SN 93/1, p. 29: natuurlijk 1. Pc6+ en nog een aantal niet-optimale zetten; en SN 92/7, p. 34: met 6 niet-optimale zetten).

De gegevens van Nunns boek luiden:

Secrets of Rook Endings Batsford Ltd London 1992, 320 pag., ISBN 0-7134-7164-6, prijs fl. 61,90. Graag aanbevolen voor schakers en computerschakers.

John Nunn: Secrets of Rook Endings
Paperback, 352 pages - Published October 1st 1999 by
Gambit Publications (first published March 1993)